

OV KSČM DOMAŽLICE

Základními levicovými hodnotami jsou práce a mír

Politolog Oskar Krejčí na Vratimovském odborném semináři 27. 11. 2010 (HaNo 2. 12. 2010)

Vystoupím na téma levicové hodnoty. Nepsal jsem na toto téma žádné velké studie, ale protože každého z nás na levicu tento problém velmi trápí, tak i já mám spoustu nápadů, většina jich určitě bude špatných.

Chtěl bych promluvit o levicových hodnotách ve třech rovinách: obsah, způsoby šíření a organizace šíření levicových hodnot.

Začnu pokusem o definování, v čem byly naše chyby. Např. Ivan David zde mluvil o tom, že nevstoupil do komunistické strany, protože se cítil levicovým. V čem byly naše chyby v minulosti? Pokusme se nalézt ve způsobu výkladu marxismu, který byl před 20 lety, problémy, které si neseme v sobě dodnes.

Předně bych chtěl zdůraznit - z hlediska obsahu levicových hodnot -, že můžeme hovořit o stálých konstantách a proměnných veličinách, proměnných způsobech naplňování zmíněných konstant. Základními konstantami levice, které provázejí sociální hnutí od starověku, jsou velice prosté: práce a mír.

My jsme prošli velkou depresí, před 20 lety jsme se dostali do psychického stresu a zapomněli jsme věřit, že v tomto smyslu máme pravdu. Dnes se nabývá nová sociální zkušenost a vidíme, že práce i mír jsou ohroženy; Jiří Maštálka o tom mluvil ve svém projevu. Ohroženy jsou ve velice konkrétních rovinách. Jan Keller zase charakterizoval dvojí vykořisťování.

USA a svět v neurčitosti

Chtěl bych to konkretizovat - otázku práce a míru - na jednom zvláštním problému. Je to postavení středních vrstev ve Spojených státech amerických. Proč? Protože střední vrstvy ve Spojených státech amerických jsou dnes vrstvami, které žijí na dva dluhy. Na velký, největší na světě vnitřní dluh a na vnější dluh. Spojené státy jsou nejzadluženějším státem světa. Jsou to střední vrstvy, které jsou povětšinou zaměstnány ve službách, ale nejsou to produktivní služby, o kterých hovořil docent František Čuba, protože on jako geniální organizátor vidí vždy tu produktivní střední vrstvu. Jsou služby produktivní a jsou i parazitní služby. Tím, jak Američané vyhnali výrobu do zámoří za levnou pracovní silou, outsoursovali výrobu. Zůstaly jim tam parazitní služby, které tvoří základ středních vrstev, které se dnes dostávají do obrovské sociální nejistoty.

Sociální nejistota středních vrstev v USA je velmi důležitá pro pochopení neurčitosti budoucnosti. Proč? Nikdo z nás nevíme, jak se budou chovat USA v okamžiku, kdy budou donuceny restrukturalizovat životní způsob středních vrstev. Říkám to eufemisticky. Restrukturalizace znamená snížení životní úrovně. Zadlužování nelze vést donekonečna, svět nebude přihlížet svému vykořisťování, když je tak primitivní a zjevné, jak je v poslední době. Co se potom stane s USA, je neurčitě a neotřese to nejen USA, ale otřese to celým světem, protože způsob života amerických středních vrstev se stal modelem pro celý svět.

Právě tento životní způsob je legitimizací liberální demokracie. Tato legitimizace nevychází z voleb, vychází z představ o šťastné budoucnosti středních vrstev. V okamžiku, kdy tato představa zmizí, dostáváme se do nejistoty, jak s prací, tak s mírem. To je věc, která nás musí jednoznačně ovlivňovat, to jsou konstanty levicové politiky.

Mravnost socialismu nepřichází samozřejmě

Pojďme dál, k prosazování základních levicových hodnot. Myslím si, že jedna z velkých chyb, které jsme v našem pojetí marxismu aplikovali, je zakódována už v Manifestu komunistické strany. Je tam uvedena kritika etického socialismu. Je postavena na velice rozumné úvaze. Je to upozornění, že vlastně nemorálnost vykořisťování byla vždy známá a nikdy to nevedlo k vytvoření spravedlivého sociálního řádu. Spravedlivý sociální řád v podobě první a druhé fáze komunismu byl viděn jako výsledek vývoje výrobních prostředků, jako výsledek zákonitého střídání společensko-ekonomických formací. A my jsme zapomněli, že je třeba stále zdůrazňovat, že socialismus je také institucionalizovaná maximální mravnost.

K čemu to vedlo? Vedlo to např. k tomu, že jsme nebyli schopni správně interpretovat takové kategorie, jako jsou lidská práva. Dostali jsme se do ideologické defenzivy v polovině 70. let.

Je zde ještě jeden velmi důležitý faktor, na který narazil už Ivan David ve svém vystoupení, když mluvil o nejrůznějších živočiších. My jsme vycházeli z představy, že mravnost se stává samozřejmostí poté, když se socializují výrobní prostředky, že nový výrobní způsob nám vytvoří nového člověka. Zapomněli jsme, že spousta lidí se do socialistického nebo komunistického hnutí dostala jen proto, že byli skutečně vykořisťováni a stačilo jim, aby se jim zlepšila životní úroveň, a ztratili i pocit nejistoty z vykořisťování a ztratili i propojení s levicovým hnutím. Zapomněli jsme, že do hnutí se mohou připojovat i zjevní kariéristé. Ivan David zde o tom hodně mluvil v souvislosti s charakteristikou živočišné říše. Erich Fromm, představitel frankfurtské školy, tzn. propojení Marxe a Freuda, napsal nádhernou větu: »Člověk je primát, který se nejvíce řídí rozumem a nejméně pudy.« Tuto větu můžeme přeložit i jinak – řídí se stále málo rozumem a stále příliš mnoho pudy. Jsou lidé, kteří mají, marná sláva, i biologicko-psychicky zabudovanou schopnost empatie. Tato empatie jim dává sílu prosazovat přirozeně levicové hodnoty, protože jsou to lidé vnitřně solidární, vnitřně nadáni tím, čemu se někdy říká pasionárnost schopnosti sebeobětování, schopnost šířit kolem sebe optimismus, ale i odvalu. To je to, o čem mluvil Jiří Maštálka ve svém projevu. To jsou věci, které nám dnes na levici chybí.

Řečeno stručně a jasně: my jsme se domnívali, že mravnost je samozřejmostí. Dnes je třeba znovu se vrátit k tomu, že i když jsme přesvědčeni, že socialismus přijde jako zákonitý výsledek nejrůznějších procesů ekonomických, ekologických, sociálních ve světě, tak tu je i etický náboj myšlenky socialismu. Je třeba se vrátit i k této otázce, pečlivě ji studovat a nebát se propagovat. Ukazovat na nemravnost kapitalismu, nebát se ukazovat, že ne oni, ale my na levici jsme nositeli reálné mravnosti, politické mravnosti.

Volný čas zabraly umělé, komercionalizované potřeby

Druhá poznámka se týká propagace levicových hodnot. Je zde jeden zvláštní problém u Marxe, kdy říká, že svoboda člověka je vlastně volný čas. Je to pravda, protože kdy jste svobodní? Když vás nikdo nenutí k něčemu, co je v rozporu třeba s vaší momentální náladou, s vaší povahou. Když vás někdo nenutí do nejrůznějších úkolů v prostředí dělby práce. Jsou samozřejmě lidé, kteří se cítí šťastni v této poloze, ale v podstatě volný čas, který můžete věnovat i práci, která vás baví, je to, co vyjadřuje vaši svobodu.

Teď se ale podívejte na vývoj kapitalismu, jak o tom mluvil Jan Keller ve svém vystoupení. Vytváření sociálního státu je spojeno s faktem, že se podařilo vnutit lidem pro volný čas komercionalizované umělé potřeby. Volný čas se nestal osvobozením, ale stal se novým spoutáním člověka, tím, že se žene za potřebami, které jsou umělé. To je první poznámka.

Druhá poznámka je, že se nám ztratila svoboda informací ve volném čase. Aby člověk byl svobodný, aby byl skutečně schopen naplňovat své potřeby, musí si je umět definovat, tzn., nesmí mu být komerčně vnuceny a musí mít dostatek informací, aby věděl, jak se svými potřebami zacházet.

Co se ale stalo? V průběhu posledních 50 let se zcela jednoznačně podařilo nejrůznějším oligarchistickým skupinám kapitalismu ovládnout masové sdělovací prostředky, vytlačit konkurenční levicový tisk a zabránit tomu, aby vznikla levicová elektronická média.

Pravice rozkládá a devastuje školství

Já tomu ještě předsadím jeden problém, který cítíme v posledních 20 letech mimořádně silně. Jan Keller to jednou větou naznačil - máme zde problém se školstvím. Co tím chci říci? Jsme schopni vsřebávat informace jen na základě svých životních zkušeností a znalostí. Každý si informaci interpretujeme jinak. Co je jedním z největších problémů levice v České republice a určitě i na Slovensku? Je to skutečnost, že se nám rozkládá školství.

Co myslím rozkládáním školství? Ze základních škol se vytrácí disciplína. Jsou děti, které se učí rády; 99 procent dětí je ale třeba k učení vést. Jakmile se ale vytrácí disciplína, ztrácí se schopnost nabývat informace.

Jsou dnes školské teze, které říkají, že je třeba, aby se děti neučily informace, aby se naučily samostatně myslet, samostatně rozhodovat, tvořivě se vyjadřovat. Jak se však chcete samostatně vyjadřovat, když nevíte o čem? Samozřejmě, že tvůrčí výsledek je prioritní, ale ten tvůrčí výsledek se musí opírat o znalosti. Co tím chci naznačit? Např. v matematických vědách rozklad školství, kdy se učitel stává vlastně jednou z nejodstřeňovanějších osob, není tak patrný. Případný talent se prosadí; geniální matematici jsou dobří ve 20 letech. Společenské vědy ale potřebují dlouhodobou práci. Dobrý společenský vědec se pozná ve třicítce, možná po padesátce. Musí mít kvantum informací, obrovské množství zkušeností, které to reálně tvoří. Nám

dnes chodí na vysoké školy děti, které mají základní nedostatky z dějepisu, vůbec nerozumí sociologii, vůbec nerozumí filosofii. V dějepisu zmizely elementární znalosti. Školství je v současnosti institucí, která se snaží prosadit myšlenku, že národní obrození bylo zbytečné.

Vysoké školství bylo pojato už za Marie Terezie a za Josefa II. v podstatě osvícensky - vyráběl se univerzální vzdělaný člověk. Dnes je úkolem vysokého školství vytvořit flexibilní pracovní sílu. Nikoliv vzdělaný člověk, ale jednostranně použitelný v rámci systému dělání, podřízený kapitálu. To je úplně jiné pojetí školství, než které jsme měli za socialismu a než bylo za osvícenství, za Rakouska-Uherska atd. Zároveň »Boloňský systém« žene školství k maximalizaci počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí v domnění, že když naženete statistiky, zvýšíte vzdělanost společnosti. To je nesmysl. V každé společnosti je určité množství lidí, kteří mají přirozený kvocient schopnosti vstřebat informace hodné vysokoškolského vzdělání. Ti, co mají nižší kvocient, nejsou méně hodnotní. Jsou možná morálnější, než ti s tím vyšším kvociem, možná jsou to zralejší osobnosti, ale prostě se nehodí na vysokou školu. Jestliže vyženete počty vysokoškoláků nad 60 % populace, čímž se dnes třeba chlubí Česká republika, tak musíte automaticky snížit úroveň vzdělanosti, úroveň práce vysokoškolských kantorů.

Trpí strašně společenské vědy a trpí tím levice. V první řadě tím trpí levice, protože levicové myšlení, kromě toho, že potřebuje psychickou výbavu v podobě empatie, schopnosti porozumět bolestem jiných lidí, také potřebuje vzdělané lidi. Potřebuje znalosti společensko-vědních zákonitostí, znalosti dějin, potřebuje to nejen k analýze, ale i k prognóze a k nabrání optimismu. Devastace školství, která probíhá, je podle všeho cílevědomá součást hledání cesty k nadvládě pravice. Nebojím se říct, že je to amerikanizace vysokého školství.

Uskutečnit veřejný audit České televize

Zvláštním problémem pro působení levice v České republice je veřejnoprávní televize. Již loni, nebo předloni jsem zde hovořil o tom, že nevěřím v možnost zlepšení České televize. Vyzýval jsem levici, aby se zapojila do hnutí za privatizaci České televize, protože v tom vidím jediné řešení, jak se zbavit neustálého exorcismu, který do nás tlačí, vyhánění ďábla komunismu z Evropy a přilehlého okolí, tím myslím dokonce kosmos. Tento exorcismus, tento fašizoidní tón, který zaznívá z ČT, nejenže se nezmenšil, ale hysterie narůstá. Hysterie v ČT má podobu nejen vulgárního antikomunismu, primitivního hlásání nesmyslů, ať už jde o Čínu, nebo o naši minulost, ale i v tom, že přináší do společnosti jen omezené množství informací, cíleně embarguje jak některé odborníky, tak i - a to je zvlášť důležité - významné informace jak z domácího, tak zahraničního prostředí.

Myslím si, že bychom měli po našich poslancích, mám na mysli levicové poslance z komunistické strany a ze sociální demokracie, požadovat ofenzivnější postup vůči ČT. Nemám na mysli pouze otázku privatizace. Myslím si, že by bylo nanejvýš vhodné chtít veřejný audit České televize. Myslím, že by bylo vhodné prosazovat myšlenku sloučení rozhlasu a televize, protože každá reorganizace jim snad zabere trochu času na to, aby o sobě zapřemýšleli. Myslím si, že je třeba chtít po našich europoslancích, aby tlačili na to, aby zde byly alternativní informační zdroje pro lidi, kteří neovládají cizí jazyky.

Euronews jsou zprávy, které jsou dnes o tři třídy kvalitnější než zprávy ČT. Jsou v angličtině, francouzštině, němčině, ruštině, španělštině, turečtině - ať jsou i v češtině. Ať si je český divák může pustit - a nastavit zrcadlo hlouposti, kterou hlásá ČT.

Nemyslím si, že je možné očekávat zlepšení v ČT. Jsou tam autoritářské osobnosti, které jsou hluboce vnitřně přesvědčené, že dělají dobře, když hájí demokracii nedemokratickými prostředky, když jsou zcela netolerantní a neumožní diskusi. Tyto autoritářské osobnosti se produkují v tomto systému masově, ale na ČT je evidentní, že se vybírají do nejdůležitějších pozic. Překonání této bariéry vyžaduje pečlivé vytváření alternativních informačních zdrojů. Podmínky jsou mimořádně ztížené.

Propojovat »ostrůvky pozitivní deviace«

Když se bavíme o podmínkách šíření levicových hodnot, chtěl bych připomenout, že situace se opravdu změnila. Nejenže zde bylo nějaké hnutí Ne základnám, které živelně vyrostlo a z »amatérských«, mimoparlamentních pozic dokázalo zvednout nálady veřejnosti do poloh, které jsme v české politice snad neviděli od Rakouska. Kdy se podařilo neparlamentnímu hnutí vytáhnout do ulic 8000 manifestantů, kdy se podařilo proti milionovým investicím do propagandy udržet přesvědčení veřejnosti na 60 % o tom, že radar není vhodný?

Když jsme jeli sem, Ivan David mě upozorňoval na spoustu serverů a skupinek, které se dnes snaží nalézt levicové alternativní názory, prostředky k organizaci vyjádřit alternativní názory. Jsou to zcela nezralá

uskupení, je v tom spousta naivity, avšak je to dramatická změna. Jsou to »ostrůvky pozitivní deviace«, které se ale v tomto marasmu začaly rozrůstat jako houby po dešti. Sociální situace, nová sociální zkušenost, to narůstání, jak říkal Jan Keller, zdvojeného vykořisťování. Lidé to nevědí přesně, ale cítí to a vznikají »ostrůvky pozitivní deviace«.

V čem je naše povinnost, lidí, intelektuálů, ale i politiků na levici? Propojovat tyto ostrůvky. Jiří Maštálka o tom mluvil ve svém referátu - nehrát si na hegemonu, ale pomáhat. Když budeme pomáhat dobře těmto »ostrůvkům pozitivní deviace«, tak se nám podaří vytvořit pevné, silné levicové hnutí. A jak Jiří pravil, bude to zapotřebí.

Doba je nejen neurčitá, ale plná i velkých nebezpečí. Jan Eichler mluvil o válce. Existují desítky prognóz, které nám slibují války na příští a přespříští rok. Roky 2011 a 2012 jsou přelomovými lety pro přezbrojení strategických zbraní v USA a jejich použití na íránském válčišti se pokládá za časově nejvhodnější. Podle posledních analýz z ruské akademie věd, v období let 2014-20 by na planetě měla být série větších válečných konfliktů. O sociálních nebezpečích jsem již hovořil. Tato země potřebuje sebevědomou, silnou levici, potřebuje ji Evropa a potřebují ji, jak říkal Jiří Maštálka, i naše rodiny. Potřebujeme mladé lidi, potřebujeme odvahu. Jak říkal Ivan David - dnes už není důvod držet se při zdi, dnes musíme zvednout hlavu a hlásat naše levicové hodnoty.